

становлення человека – представителя определенного этноса – через интериоризацию социокультурных ценностей народа.

Обосновывается, что в процессе этнической социализации в педагогическом вузе важными задачами являются максимальный учет природных способностей личности студента, его этнопсихологических и индивидуальных особенностей, познавательных интересов; направление на изучение прежде всего собственного исторического опыта для развития высокой гражданской культуры; ориентация на принципы демократии в организации образовательной деятельности на национальной почве; сочетание родственных и региональных национальных традиций, обычаев и обрядов для наполнения жизненного пространства элементами духовности; формирование готовности будущих учителей к профессиональной деятельности в поликультурной среде, умений решать и предотвращать межэтнические конфликты и т. п.

Ключевые слова: этническая социализация, межэтническая социализация, высшее образование, будущие педагоги, национальный воспитательный идеал, профессионально-педагогическая подготовка, семейное воспитание, педагогические традиции семьи, этновоспитательное пространство, этнокультурная идентификация.

Budnik Olena. Theoretical Foundations Etno Socialgas Maybeth Uchitelu in Umovy Visago of the Mortgage. The article throws the light upon the essence of ethnic socialization of personality in pedagogical context and theoretical basis of its effective realization in the process of professional training of future teachers in high school of Ukraine. The presented models of interaction between representatives of different cultures, is characterized by the phenomenon of socialization in the context of categories of culture. Education of future specialists in conditions of the University the author examines in the context of socialization as the process of becoming a man-the representative of a certain ethnic group through interiorizing socio-cultural values of the people.

It is proved that in the process of ethnic socialization in pedagogical higher education institution are important goals: maximum consideration of the natural abilities of the individual student, his ethno-psychological and individual characteristics, cognitive interests; the focus on primarily our own experience for development of high civic culture; the focus on democratic principles in the organization of educational activities on a national basis; the reconciliation of family and regional and national traditions, customs and rituals to fill the living space with elements of spirituality; the formation of readiness of future teachers to professional activity in multicultural environment, ability to solve and prevent ethnic conflicts and the like.

Key words: ethnic socialization, interethnic socialization, high school, high education, future teachers, national model of upbringing, professional-pedagogical training, family educational, family pedagogical traditions, ethnic educational space, ethnocultural identification.

УДК 373.2-057.87

Олександра Ємчик

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Діагностика рівня розвитку компонентів творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки

У статті досліджено проблему діагностики творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти, яка здійснювалася в процесі професійної підготовки в магістратурі за розробленою системою критеріїв і показників, що відображають основні компоненти означеного феномену. Аналіз результатів вивчення сутності та складників творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти зумовив визначення рівнів розвитку творчого потенціалу: репродуктивний (низький), адаптивний (середній) й інноваційно-творчий (високий).

Ключові слова: творчий потенціал магістра дошкільної освіти, компоненти творчого потенціалу, методики діагностики творчого потенціалу, рівні розвитку творчого потенціалу.

Постановка наукової проблеми та її значення. Стрімкий розвиток сучасного суспільства, зумовлений технічними, інформаційними процесами, накладає відбиток на розвиток усіх сфер життєдіяльності людини. Найбільш вагомими за таких умов будуть зміни в галузі освіти, оскільки саме вона є початковою ланкою в підготовці людини до життя. Ураховуючи сучасні обставини, щоб улитися до соціуму, особистості потрібно стати активним його учасником, адже тільки людина, котра перебуває в постійному русі, спроможна адаптуватися до щоденних змін. У такому випадку колосальну відповідальність покладено саме на педагогів, особливо у сфері дошкільної освіти як фахівців найпершого етапу освіти, від роботи яких залежить подальша доля наступного покоління.

Численні теоретичні напрацювання та передовий педагогічний досвід підтверджують тезу про те, що творчий розвиток особистості дитини прямо пропорційно залежить від якостей особистості педагога. Отже, формування творчої особистості вихователя – необхідна складова частина його професійної підготовки. Тобто постає необхідність розробки методики формування та розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця дошкільної освіти. Для цього вкрай важливо з'ясувати стан сформованості цього феномену.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Різні аспекти формування творчої особистості педагога й психолого-педагогічні чинники, що сприяють становленню її якостей, досліджували такі вчені, як І. Аверіна, В. Андреев, В. Вербець, Л. Виготський, Н. Вишнякова, В. Загвязинський, І. Зязюн, О. Киричук, Н. Кузьміна, О. Кульчицька, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, М. Поташник, В. Роменець, С. Сисоєва, В. Сластьонін, Т. Сущенко, М. Холодна, Г. Чистякова, М. Ярошевський та ін.

У своїх працях окремі аспекти проблеми готовності до творчої діяльності в умовах дошкільного навчального закладу та формування творчої особистості дошкільника розкривали І. Біла, Л. Друбецька, В. Іванова, О. Листопад, І. Міхіна, Ю. Манилюк, С. Пехарева, Т. Поніманська, Н. Портницька, О. Семенов, С. Уфімцева та ін.

Проблему діагностики творчих якостей фахівця у галузі педагогічної освіти досліджували М. Акімова, А. Беленька, В. Блейхер, Д. Богоявленська, М. Воробйова, Д. Гілфорд, В. Моляко, В. Молодиченко, В. Роменець, Н. Тализіна, В. Штепенко.

Вивчення зазначених наукових джерел свідчить, що процес визначення сутності творчого потенціалу фахівців дошкільної освіти, його ознак, критеріїв та рівнів, а отже й розробки методики діагностики, – досить складний і потребує ретельного аналізу, відбору та адаптації різноманітних методів.

Формулювання мети статті та завдань. Мета статті – обґрунтування вибору діагностичного апарату для визначення рівня розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На основі аналізу підходів до визначення структури творчого потенціалу педагога, зокрема магістра дошкільної освіти, нами визначено його складники (рис. 1.).

Рис. 1. Компоненти творчого потенціалу магістра дошкільної освіти

Опрацювання наукової психолого-педагогічної літератури дає підстави зробити висновок, що існує багато методів діагностики розвитку особистісних якостей у цілому й, зокрема, властивостей особистості педагога. Значну роль у цьому процесі відіграє психодіагностика. Ми погоджуємось із твердженням, що саме психометричні методики, тобто різноманітні тести, дають змогу найбільш

повно оцінити рівень розвитку тих чи інших якостей особистості. Проте потрібно враховувати й думку численних учених (наприклад І. Волощук, Г. Гарднер, В. Роменець, Н. Талізїна), котрі вважають, що стандартизовані тести установлюють лише невелику частину окремих проявів потенціалу. Тому в процесі діагностики ми поєднували тестові методики зі спостереженням та анкетуванням, щоб уникнути помилок і неточностей.

На нашу думку, діагностику рівня розвитку творчого потенціалу доцільно організувати поетапно, визначивши кожен етап відповідно до названих вище компонентів.

Перший етап – діагностика спрямованості мотиваційної сфери магістрів дошкільної освіти за такими критеріями, як мотиви вибору професії фахівця дошкільної освіти; спрямованість на творчу педагогічну діяльність; інтерес до процесів творчої педагогічної діяльності, який реалізується в постійному пошуку нових способів і прийомів виконання педагогічних завдань в умовах ДНЗ та вищої школи; потреба в досягненні поставленої мети як умова успіху в педагогічній діяльності (мотиви досягнення); рівень розвитку пізнавальних мотивів.

Важливо відзначити, що чіткої методики діагностування спрямованості на творчу педагогічну діяльність не існує, тому у своїй роботі ми використовуємо адаптований опитувальник, котрий розроблено на основі поєднання декількох стандартизованих тестових методик. Перший показник (мотиви вибору професії) визначається за допомогою початкового блоку опитувальника «Мотивація учіння студентів педагогічного ВНЗ» (С. Пакуліна, М. Овчинніков). Рівень розвитку другого показника – спрямованість на творчу педагогічну діяльність – діагностується питаннями адаптованої методики Л. Козак [2, с. 355–356]. Інтерес до процесів творчої педагогічної діяльності визначається за допомогою розробленої нами анкети, котра складалася з п'ятнадцяти питань тестового характеру, відповіді на які дали змогу судити про особисту зацікавленість опитуваного щодо творчості в педагогіці й інших галузях життєдіяльності. Розвиток потреби в досягненні поставленої мети як умова успіху в педагогічній діяльності відповідає результатам, отриманим за допомогою методики діагностики мотивів досягнення особистості «Діагностика мотивації успіху та страху невдачі» [6, с. 102–103]. Рівень розвитку пізнавальних мотивів визначається за допомогою модифікованої методики «Діагностика структури навчальної мотивації», що складається з двадцяти тверджень, котрі передбачають позитивну чи негативну відповідь. Результати обробки даних, отриманих у результаті використання цього опитувальника, дають можливість довідатися про спрямованість і рівень розвитку внутрішньої мотивації навчальної діяльності студентів у процесі вивчення ними навчальних дисциплін професійно-практичної підготовки.

Наступний етап діагностики спрямовано на визначення рівня розвитку когнітивного компонента творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти. Для цього потрібно проаналізувати, чи володіють студенти знаннями з основних теорій формування особистості, закономірностей і принципів побудови творчого освітнього процесу та творчого освітнього середовища в ДНЗ й у ВНЗ, методів науково-педагогічних досліджень, психологічних особливостей дошкільного та юнацького віку, а також психології власної особистості. Таку діагностику доцільно, на нашу думку, проводити за допомогою спеціально розробленої комплексної анкети – тесту для студентів, котра складається з п'яти блоків по три питання з варіантами відповідей відповідно до рівня засвоєння магістром дошкільної освіти тих чи інших знань. Отже, опитувальник містить 15 запитань закритого та відкритого типу, для відповідей на які відводять, відповідно, 15 хвилин.

Третій етап полягає в діагностиці креативного компонента творчого потенціалу особистості магістра дошкільної освіти. Визначити таку комплексну якість творчого потенціалу особистості ми плануємо за допомогою оцінки пізнавальної активності студентів у процесі професійної підготовки, рівня розвитку їхніх уяви та фантазії. Для установлення рівня креативності особистості педагога існує декілька психологічних стандартизованих методик. На наше переконання, для визначення оригінальності, гнучкості мислення педагога найефективніша методика Е. Торренса «Закінчи малюнок» [1]. Опитувальник складається із шести недомальованих картинок, які потрібно довести до певного осмисленого зображення. Під час аналізу даних малюнки інтерпретуються з атласом типових рисунків. Схильність до пошуку нових алгоритмів у творчій педагогічній діяльності як складової частини креативності його особистості, на нашу думку, варто визначити за допомогою опитувальника, розробленого нами на основі методики «Діагностика особистісної креативності» Е. Туник [6, с. 59–64]. Вона потребує найменшої затрати часу для підготовки до проведення та опрацювання отриманих даних, оскільки складається з 50 тверджень, на які реципієнту потрібно дати відповідь «так», «можливо», «ні», «не знаю».

Діагностика операційного компонента – не менш важливий етап дослідження творчого потенціалу особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти, оскільки включає визначення рівня володіння

студентами прийомами, методами, технологіями творчої педагогічної діяльності, уміннями застосовувати методи науково-дослідної роботи, а також ефективного застосування набутого досвіду в нових педагогічних умовах. Найбільш доцільне, на нашу думку, у цьому випадку використання методу спостереження за навчально-пізнавальною й науковою діяльністю магістрів і, безперечно, практичною педагогічною роботою під час проходження асистентської та переддипломної практик. Адже саме в цей період майбутні педагоги опиняються в реальних умовах, котрі сприяють застосуванню ними отриманих теоретичних знань у конкретних ситуаціях. Методист, або ж керівник практики, у процесі спостереження зможе отримати повну картину про готовність майбутніх фахівців до творчої педагогічної діяльності, до впровадження інноваційних методів навчання й виховання, пошуку нових нестандартних розв'язків реальних педагогічних завдань. Наприкінці практики варто також проаналізувати документацію студента-практиканта, уключаючи звіт про проходження практики, побудований за схемою відповідей на невеликий опитувальник, серед яких особливу увагу потрібно приділити таким питанням, як:

- «Яке значення пройденої Вами педагогічної практики в поглибленні та розширенні знань і досвіду з теорії виховання та навчання?

- Які знання й уміння Ви здобули?

- Які педагогічні проблеми виникли у Вас у процесі проходження педагогічної практики?

- Чи виникали труднощі під час їх розв'язання?

І на завершення діагностики творчого потенціалу магістра дошкільної освіти потрібно провести оцінку рівня актуалізації рефлексивного компонента. Самооцінку власної професійної підготовки пропонуємо здійснити за допомогою методики «Діагностика рівня саморозвитку та професійно-педагогічної діяльності» Л. Береженової [6, с. 411–421]. Оцінку результатів своєї педагогічної діяльності магістри повинні зробити у звіті про результати педагогічної практики, відповівши на запитання:

- Який вплив педагогічної практики на Ваше ставлення до педагогічної професії?

- Що, на Вашу думку, знижувало ефективність педагогічної практики?

- Як би Ви вдосконалили власну професійно-педагогічну підготовку?

Рівень володіння методами й технологіями професійного вдосконалення власної педагогічної майстерності планується визначити за допомогою анкетування.

У процесі розробки діагностичного інструментарію враховано, що для його ефективності методи повинні відповідати певним педагогічним умовам, а саме таким, як:

- незначна затрата часу в процесі виконання завдань;

- індивідуальний підхід в оцінці результатів;

- відсутність змагання під час проведення діагностики;

- вільний доступ до додаткової інформації;

- створення доброзичливої комфортної атмосфери під час діагностики;

- заохочення та стимулювання до пошуку альтернативних відповідей і розв'язків педагогічних завдань.

Рівень розвитку кожного з компонентів творчого потенціалу магістра дошкільної освіти виражено в балах, середнє значення яких дасть змогу визначити ступінь розвитку цієї інтегративної якості особистості фахівця з дошкільної освіти в цілому. Максимальна кількість балів – 30, а отже, відповідно, низькому рівню розвитку компонента відповідає показник від 0 до 10 балів, середньому – 11–20, високому – 31–30 балів.

Рівень творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти ($T_{\text{МДО}}$) визначаємо за формулою:

$$T_{\text{МДО}} = \frac{K_M + K_K + K_{Kp} + K_O + K_P}{5},$$

де K_M – рівень розвитку мотиваційного компонента творчого потенціалу магістра дошкільної освіти, K_K – когнітивного, K_{Kp} – креативного, K_O – операційного та K_P – рефлексивного.

Аналіз результатів вивчення сутності й складників творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти, установлення критеріїв і показників цієї інтегративної якості особистості педагога зумовили також визначення рівнів розвитку феномену репродуктивний (низький), адаптивний (середній) та інноваційно-творчий (високий).

Репродуктивний рівень (низький) характеризується такими ознаками, як відсутність єдності між уявленнями про професію фахівця дошкільної освіти, емоційним ставленням до неї й реальною

діяльністю; негативні мотиви вступу до педагогічного ВНЗ (випадковість або інші зовнішні мотиви); відсутність інтересу до процесів творчої педагогічної діяльності. Натомість вузькі мотиви спрямовані на отримання особистісної вигоди. Це відсутність умінь реалізувати отримані психолого-педагогічні знання, пасивна діяльнісна позиція, тобто відсутність бажання здійснювати педагогічні впливи задля розвитку творчої особистості вихованців чи студентів, низьке прагнення до самореалізації та самовдосконалення до творчого рівня діяльності; занижений рівень прояву власної ініціативи й прийняття самостійних рішень; схильність до інертності в проблемних ситуаціях та відсутність навичок у їх розв'язанні. Цей рівень передбачає діяльність магістра дошкільної освіти на основі відомих методик, рекомендацій, досвіду, відбір навчально-методичних матеріалів, які відповідають конкретним умовам праці, рівню творчого розвитку об'єктів педагогічної діяльності.

Для адаптивного (середнього) рівня характерні такі ознаки, як непостійність у рішенні присвятити своє життя педагогічній професії; відсутність стійкого інтересу до процесів творчої педагогічної діяльності; недостатнє усвідомлення значимості педагогічної професії для розвитку й становлення особистості, а отже й суспільства; не повністю сформовані вміння виконувати творчу педагогічну діяльність; володіння методами, формами, засобами, технологіями творчої діяльності в умовах ВНЗ або ДНЗ на репродуктивному рівні; непостійність у прагненні до самореалізації та саморозвитку; епізодичність у плануванні й організації педагогічної діяльності; розв'язання проблемних ситуацій за визначеним алгоритмом, тобто середня активність у розв'язанні проблем; утруднена активна позиція в нестандартних педагогічних ситуаціях. Проте за умови відповідного стимулювання педагог спроможний вносити корективи у свою роботу, удосконалювати, модернізувати наявні рекомендації, методики та досвід відповідно до сучасних освітніх завдань, аналізувати власну педагогічну діяльність і її адаптацію до конкретних освітніх умов.

Магістрам з інноваційно-творчим рівнем (високим) притаманні такі якості, як особистісне наполегливе прагнення виконувати педагогічну діяльність, позитивні мотиви вступу до педагогічного ВНЗ, глибокий і сильний інтерес та потреба до процесів творчої педагогічної діяльності, усвідомлення суспільної важливості педагогічної професії, цілеспрямованість у процесі оволодіння основами професійної майстерності, сформовані вміння й навички застосування теоретичних знань на практиці, стійке прагнення до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення, ініціативність, готовність до відстоювання власної позиції, потреба в організаційній діяльності й активне прагнення до неї, швидке орієнтування в складних проблемних ситуаціях, пошук нових шляхів виходу, уміння брати відповідальність за розв'язання проблем на себе. Цьому рівню відповідає діяльність студента, у процесі якої він спроможний розробити свій варіант розв'язання педагогічної проблеми на основі власних знань і досвіду, самоаналізу педагогічної діяльності, а крім того – підійти до розв'язання ситуації на інноваційному рівні, котрий відрізняється високою результативністю та ефективністю.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Організація діагностики творчого потенціалу особистості магістра дошкільної освіти ще раз підтвердила складність й інтегративність цієї якості особистості педагога. Для забезпечення повноти даних, отриманих у результаті діагностики, потрібна чітка поетапна організація дослідження стану розвитку цієї феноменальної якості особистості, а також використання низки стандартизованих тестових методик у поєднанні зі спостереженням та анкетуванням.

Результати діагностики творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти дають змогу визначити ефективні напрями, принципи, зміст, форми й методи розвитку цієї якості особистості в процесі професійної підготовки в умовах магістратури.

Джерела та література

1. Воронин А. Н. Диагностика невербальной креативности (краткий вариант теста Е. П. Торренса) / А. Н. Воронин // Психологическое обозрение. – 1995. – № 7. – С. 31–33, 75–87.
2. Козак Л. В. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності : монографія / Л. В. Козак ; за ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України С. О. Сисоевої ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – К. : Едельвейс, 2014. – 599 с.
3. Маригодов В. К. Педагогика и психология: аспекты активизации творчества и готовности к профессиональной деятельности : учеб.-метод. пособие для студ. вузов / В. К. Маригодов, С. Е. Моторная. – Киев : ИД «Профессионал», 2005. – 192 с.
4. Морозов А. В. Креативная педагогика и психология : учеб. пособие // А. В. Морозов, Д. В. Чернилевский. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Акаждем. проэкт, 2004. – 560 с.
5. Сисоева С. О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури : монографія / Світлана Сисоева ; Нац. акад. пед. наук України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – К. : Едельвейс, 2014. – 399 с.

6. Фетискин Н. П., Козлов В. В. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов. – М. : Изд-во Ин-та психологии, 2002. – 490 с.

Referens

1. Voronyn A. N. Dyahnostyka neverbal'noy kreatyvnoy (kratkyy varyant testa E. P. Torrensa) / A. N. Voronyn // Psykholohycheskoe obozrenye. – 1995. – № 7. – S. 31–33, 75–87.
2. Kozak L. V. Pidhotovka maybutnikh vykladachiv doshkil'noyi pedahohiky i psykholohiyi do innovatsiyanoi profesiyanoi diyal'nosti : monohrafiya / L. V. Kozak ; za red. d-ra ped. nauk, prof., chl.-kor. NAPN Ukrayiny S. O. Sysoyevoyi ; Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka. – Kyiv : Edel'veys, 2014. – 599 s.
3. Maryhodov V. K. Pedahohyka u psykholohyya [Tekst] : aspekty aktyvyzatsyy tvorchestva u hotovnoy k prof. deyatel'nosti: Ucheb.-metod. posobyе dlya stud. vuzov / V. K. Maryhodov, S. E. Motornaya. – K. : YD «Professyonal», 2005. – 192 s.
4. Morozov A. V. Kreatyvnaya pedahohyka u psykholohyya : Uchebnoe posobyе // A. V. Morozov, D. V. Chernylevskyy. – 2-e yzd., yspr. y dop. – M. : Akazhdemichesky Proekt, 2004. – 560 s.
5. Sysoyeva S. O. Tvorchyy rozvytok fakhivtsiv v umovakh mahistratury : monohrafiya / Svitlana Sysoyeva ; Nats. akad. ped. nauk Ukrayiny, Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka. – Kyiv : Edel'veys, 2014. – 399 s.
6. Fetyskyn N. P., Kozlov V. V. Sotsyal'no-psykholohycheskaya diahnostyka razvytyya lychnosti u malykh hrupp / N. P. Fetyskyn, V. V. Kozlov. – M. : Yzd-vo Ynystyuta Psykholohyy, 2002. – 490 s.

Емчик Александра. Диагностика уровня развития компонентов творческого потенциала магистров дошкольного образования в процессе профессиональной подготовки. Исследуется проблема диагностики творческого потенциала магистров дошкольного образования, которая осуществлялась в процессе профессиональной подготовки в магистратуре по разработанной системе критериев и показателей, отражающих основные компоненты указанного феномена. Анализ результатов изучения сущности и составляющих творческого потенциала магистров дошкольного образования обусловили и определение уровней развития творческого потенциала: репродуктивный (низкий), адаптивный (средний) и инновационно-творческий (высокий).

Ключевые слова: творческий потенциал магистра дошкольного образования, компоненты творческого потенциала, методики диагностики творческого потенциала, уровни развития творческого потенциала.

Iemchyk Oleksandra. Diagnostics of Levels of Components of the Creative Potential of the Masters of Preschool Education in the Process of Professional Training. The article is dedicated to the research of the problem of diagnostics of levels of components of the creative potential of the masters of preschool education in the process of professional training. It was carried out on the developed system of criteria and indicators that represent the main components of the specified phenomenon: motivational, cognitive, creative, operative and reflective ones.

The organization of diagnostics of the creative potential of the masters of preschool education has confirmed the complexity and integrative characteristics of this quality of the personality of educator. There is a need of clear and phased organization of diagnostics of the creative potential of the masters of preschool education in the process of professional training because of providing of completeness of diagnostic data. There is also a need of using of number of standardized test methods with combination of oversight and questionnaire.

Analysis of the research of the nature and components of the creative potential of the master of preschool education determines the levels of development of creative potential: reproductive (low), adaptive (middle) and innovative (high).

The results of diagnostics of the creative potential of the masters of preschool education give us the opportunity to define new effective directions, principles, meaning, forms and methods of development of this quality of the personality of educator in the process of professional training in conditions of magistracy.

Key words: the creative potential of the master of preschool education, the components of the creative potential, methods of diagnosis of the creative potential, levels of the creative potential.

УДК: [37.091.31 -053.2] – 057

Анна Лякішева

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Наукові підходи до розкриття сутності соціальної поведінки

У статті розглянуто наукові підходи до проблеми соціальної поведінки. Проаналізовано наукову літературу з проблеми дослідження. Визначено, що соціальною не можна вважати поведінку чи вчинки індивіда, які орієнтовані на несоціальні, речові об'єкти. Соціальну поведінку трактовано як деяку відносно узгоджену й послідовну сукупність учинків особистості.

Ключові слова: соціальна діяльність, соціальна поведінка, соціальна цінність, вчинок.